

"Vaana mitä olisi elämä ilman saunaa!"

Olihan saunoja jo joissakin Suomen siirtolapuutarhoissa. Näihin olivat viljelijät tutustuneet retkillä käydessään. Nekalassa yhä vielä meitäkin hemmottelevan sauna-ajatuksen alkuunpanijana oli **Kalle Merto**. Seuraavat tiedot saunan polusta on poimittu Nekalan siirtolapuutarhayhdistys ry:n vuosikertomuksista.

Suomalaista talkoohenkeä, sisua ja saunaperinnettä kunnioittaen... olkaa hyvät:

Vuonna 1947 todellisuus alueen omasta saunaunelmasta kävi toteen. Ylimääräisessä kokouksessa päätettiin saunanrakentamisesta, joka aloitettiin talkootyönä, ja pohjatyöt saatiinkin heti hyvään malliin. Tästä keväällä oli hyvä jatkaa. Oman saunan löyly-unelma kannusti talkoolaisia ahkeraan yhteistyöhön.

Saunaa perustaessa oli käytetty osakeyhtiömuotoa. Yhdistyksen jäsenet merkkasivat osakkeita a`1000 mk/osake (nykyarvo on noin 55 euroa indeksimuutokset huomioiden). Yhdistys merkitsi osakkeita yhteensä 50 kpl.

Keväällä 1948 toivottiin mukaan lisää talkoolaisia, jotta makoisat lölyt irtoaisivat viljelijöille upouudessa saunassa suunnitelman mukaisesti. Kaupunki antoi saunan rakennusrahaan mukavat 100.000 mk (5500 euroa).

Aktiivinen saunatoimikunta järjesti mm. juhannusvalvojaiset ja elokuussa vielä toiset kesäiset juhlat. Näillä oli valtaisa yleisömenestys, joka vakautti myös sauna-aatetta alueen sisällä. Yhteisöllisyyttä ja talkoohenkeä luotiin viljelijöihin näin yhteisen hauskanpidon kautta.

Kiitokset kuuluivat harvoille ja ahkerille talkoolaisille, jotka uhrasivat iltojaan saunan valmistumisen hyväksi. Saunahallinto sai ottaa ensimmäiset lölyt 11.9.1948 ja osakkaat saivat maistella uutukaisen saunan makoisia saunatunnelmia 17.–18. syyskuuta, mutta paljon oli vielä tekemättä.

Vuonna 1949 oli siis alueella OMA SAUNA. Palstoilla aherrettiin ja touhuttiin ja kehon hyvinvointia hellittiin tyytyväisinä uudessa saunassa. Yhdistys kutsui kaupunginhallituksen ja valtuuston saunomaan - olimmehan saaneet saunan rakentamiseen avustusta. Valitettavasti vain osa valtuuston väestä ehti paikalle, mutta makoisista löylyistä valtuuston puolesta kiitteli valtuutettu K. Alanko. Tarjottiinpa Pirtillä vielä saunakahvitkin "vierahille" muutaman ohjelmanumeron kera.

Vuosina 1950–51 Puutarha Sauna oli selviämässä ensiaskeleistaan ja varttumassa hiljalleen nuorukaiseksi. Vaikka Puutarha Sauna Oy ei varsinaisesti kuulunut yhdistykseen, kuului se kuitenkin toimintaympäristöön ja lisäksi yhdistys oli hankkeessa osakkaana, vieläpä niin suurella osuudella kuin 1/6 osakkeista. Puutarha Sauna oli hyvin hoidettu liikeyritys, ja se oli saanut viljelijöiden lämpöisen kannatuksen. Kiitettävästi saunaa hoiteli edelleen aatteen alullepanija isäntä Kalle Merto apunaan saunan hoitaja, lämmittäjä Linda Peltonen.

Vuoden 1951 kesänä sauna maalattiin ulkoapäin ja pikkuremontteja tehtiin yhteisvoimin. Rouva Linda Peltonen sai Puutarha Saunan lämmittäjänä ja hoitajana parhaimmat kiitokset. Seuraavan vuonna saatiin myös laina maksetuksi ja Puutarha Saunasta tuli osakkaiden oma. Yhdistyksen hallintaan siirtyi lisää muutamia osakkeita. Saunassa kävijöitä on ollut runsaasti, kiitokset annettiin isäntä Kalle Mertolle ja saunan hoitaja Anna Piipariselle.

"Puutarha Saunan leppoiset, lämpöiset ja puhdistavat ominaisuudet tunnemme kaikki, joten toteamme vain, että oikeaan olemme osuneet, kun saunan olemme alueellemme saaneet."

Vuoden 1954 vuosikertomuksessa kirjatusta tiedosta löytyvät ensimmäiset käyntiluvut saunojista. Puutarha Sauna avattiin tuolloin 26.5. ja loppulöylyt kiukaille paiskattiin 2.10. Tänä aikana saunassa oli kirjauksen mukaan kävijöitä 2680 aikuista ja lapsia löylytettiin lauteilla 696 kappaletta.

Saunapäiviä oli alussa kolme kertaa viikossa, joten kävijäluvut muuttuvat nekin saunapäivien lukumäärän mukaan.

"Löylyt maistuivat kuin hunaja suussa."

Vuonna 1955 saunakävijöihin tuli 99 innokasta saunan ystävää lisää edelliseen vuoteen verraten. Yhteensä väkeä lauteilla oli komeat 3475 henkeä. Puutarha Sauna pidettiin auki toukokuulta syyskuun loppuun ja löylyt olivat maittavat. Kyseisenä vuonna yksityisten hallinnassa oli osakkeita enää 82 kpl, yhdistyksellä 268.

Seuraavana vuonna käyntikertojen yhteismäärä oli 3285, sitä seuraavana 3419, vuonna 1958 yhteensä 4223.

"Ennen päivä leivättä kuin viikko saunatta."

Sauna oli ollut koko kesän ahkerassa käytössä. Oli puhdistauduttu kaiken aherruksen jälkeen ja virkistäytytty saunan pehmeässä lämmössä, hyvässä seurassa lauteilla jutustellen.

Kylpypäiviä Puutarha Saunalla oli v. 1960 noin puolen sataa touko-syyskuun aikana. Saunojia oli kirjattuna 4362 henkilöä. Saunaisäntänä ja emäntänä toimivat vuosia Piiparisen Paavo ja Anna-rouva. Kohonneet kustannukset korottivat saunamaksuja jonkin verran, aikuiset lystistä maksoivat 10 mk eli noin 20 senttiä, mutta perheen pienimmät saivat pesut maksutta.

Vuoden 1962 sadekesän saunassa kului saunassa vettä 726 m³ ja yllättäen saunan yhteydessä olevan pesutuvan käytössä tapahtui vilkastumista. Lieneekö syynä uusi pyykinkuivauskatos

"Hyvin hoidettu puutarha on saavutus, josta voimme nostaa rintaa, mutta ihmisen kehon puhtaus on yhtä tärkeä ja vain sauna on paikka missä sen täydellisesti voi toteuttaa. Puutarha Saunaan riennämme puhdistautumaan ja virkistäytymään." Teksti oli vuonna 1964 kirjoitettuna vuosikertomukseen.

Tuona viljelyskautena sauna avattiin tavallista aikaisemmin eli 16. toukokuuta ja löylyjä heiteltiin syyskuun 26. päivään asti. Kylpyvieraita ja kylpypäiviä oli tavallista enemmän, tarkkaa lukua ei ole tiedossa. Saunassa riitti virvokkeita, löylyä, vihtoja sekä kuumaa että kylmää vettä. Kaiken kuitenkin kruunasivat leveät ja leukavat saunapuheet. Saunassa puhdistettiin keho ja toimivassa pyykkituvassa ne kehon "verhot".

Suomen kansan lempilapsi, Sauna, on yksi parhaita siirtolapuutarhan "viljelyksistä".

Yllä oleva lause on Puutarha Saunasta sanottua vuodelta 1966. Saunasta, joka seisoo urheilukentän vieressä, alueen keskustassa, mutta kuitenkin sopivasti syrjässä kokonaisuutta ajatellen. Noin neljän ja puolen kuukauden aikana on Sauna ollut avoinna kolme kertaa viikossa viljelijöille, jotka tätä nautintoa ovat halunneet käyttää. Kiitettävällä tarmolla ovat Piipariset edelleen hoitaneet saunaa. He ovat saaneet Saunalle ja pesutuvalle aktiivista toimintaa ja tulosta uutteralla aherruksellaan.

Vuonna 1972 käyntejä oli 3153, vuonna 1977 taas 2196, vuonna 1980 kylvyistä nautittiin 1354 kertaa, parin vuoden kuluttua 1178, vuonna 1983 luku hieman noin eli 1235:een. Vuonna 1984 käyntikertoja kertyi 1551.

Sauna palveli kävijöitään uskollisesti. Omat muistikuvat 1970-luvulta ovat nuorena tyttönä saunakäynnit, jolloin sai kuunnella lauteilla rouvien rupattelua ja iloista naurua. Siinä joku hieman vihdalla huiski tyttösen puhtaaksi lauantairientoihin.

Vuoden 2000 saunamuistot liittyivät saunakäynteihin omien lasten kanssa Väkeä saunalla oli aina ja tutuiksi tultiin. Lapset olivat tervetulleita ja saivat löylytellä ja vilvoitella virvokkeita nauttien, edelleen lapsenlapsi on saanut nauttia tästä ihanuudesta ja sosiaalisesta toiminnasta, jota saunominen kesäisin tarjoaa. Uusia ystäviä ja tuttavuuksia on saanut moni yhdistyksen jäsen kesäisin saunatunnelmissa. Yhteistyötä, neuvoja ja avunantoa on saunan lauteilla tarjottu puolin ja toisin. Uskollinen ja avoin saunayhteisö on ottanut vastaan ilomielin uudet tulokkaat joukkoonsa.

Vuonna 2009 aloitettiin saunan remontointi talkootyönä. Mukana oli myös Ammattikurssikeskuksen opiskelijoita sekä Logistiset Rakentajat Oy:n Sami Rantanen. Ahkerat talkoolaiset Veikko Harju, Mauri Ollikainen, Reijo Hiltunen, Raija Aurola, Kerttu Liimatainen, Jarkko Tallberg, Janne Tuohilampi ja Pentti Mustila ansaitsevat erityismaininnan saunaprojektissa.

Suunnitelmat eivät menneet käsikirjoituksen mukaisesti vaan yllätyksiäkin sattui. Lahonneet hirret ikkunoiden alla saatiin korvattua, mutta seinän purkamisen yhteydessä vanhojen paneelien säilyttäminen ei toteutunut. Muuraukset ja valupinnat toivat omia ongelmia projektiin, mutta niistäkin selvittiin hienosti. Panelointi aloitettiin lauteiden valun ja istumalankkujen sekä korkeiden jalkalistojen valmistettua.

Katon rakenteiden huomattiin olevan lahot. Katon rakenteet korjattiin yläkautta, jolloin säästettiin purkamasta pukuhuoneiden kattoja ja uudelleen rakentamista. Purueristeet vedettiin syrjään ja kerättiin paha pois, uutta puuta laitettiin tilalle. Miesten puolen kattopanelointia tehtäessä huomattiin, että lähellä savuhormia kiukaan päällä oli rakenteiden hiiltymistä. Selkeät merkit tulipalon vaarasta, tämä nyt estettiin lujalevyillä saunan molemmilla puolilla.

Maaliskuussa 2010 sauna oli paneloitu, ympäristö siistitty ja poltettavat puut siirretty katoksen alle suojaan. Viimeistelytyöt ja siivous saunalla tehtiin 9.5.2010. Uuden saunan löylyjä talkooväki kokeili 13.5. ja muille saunojille tarjottiin ensilöylyt 16.5. Saunan lämmitys aloitettiin varovaisesti, joten löylyt eivät olleet entisenlaiset. "Karkasiko löyly harakoille" ihmeteltiin ja saunan lämpöihin ei oltu aivan tyytyväisiä. Eräänä kesäkuun keskiviikkona havaittiin, että saunan vintin ikkuna oli huurassa. Pesuhuoneen korjauksen yhteydessä oli purujen laitto paikoilleen unohtunut. Lasivillat ja purut laitettiin paikoilleen ja jo löytyi löylyä lauantaisaunaan.

Avoimet ovat vietettiin 20.5.2009. Koko kesän aikana riitti uudelle saunalle ihastelua ja kiitosta. Saunakäyntejä oli 1440, vuonna 2010 viitisenkymmentä enemmän. Kesän loppupuolella oli sauna saanut entisen tunnelmansa takaisin. Kiuas oli noennut osan kattoa ja seinät tummuneet vanhan saunan kotoisuus oli taattu. Uuden puun tuoksu oli muisto vain.

Saunan isäntien, aiemmin mainittujen lisäksi mm. Rauno Rautiainen, Rauno Julku, Sirpa Sarka, Erkki Metsänen, Juhani Pynnönen, Janne Tuohilampi, Raija Aurola ja Veikko Harju - lisäksi arvokasta työtä ovat tehneet myös saunan siivoojat, joiden ansiosta puhdas sauna on odotellut kylpijiä.

PuutarhaSaunan ystävät toivottavat kaikki tulevana kesänä tutustumaan ihaniin löylyihin ja mukaan iloiseen joukkoon. Kaikille tilaa riittää ja kaikille paikkoja on, löylyjä heitellään jokaisen toivetta kuunnellen.

Satu Ilmonen